

มาตรวัดแบบอนาล็อกเชิงภาพ VAS

VISUAL ANALOG SCALE

นายแพทย์วิศักดิ์ สิริรัตน์เรขา ... จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น

บทนำ

มาตรวัดแบบอนาล็อกเชิงภาพ VAS (Visual Analog Scale) เป็นเครื่องมือวัดเชิงปริมาณที่ใช้ประเมินความรู้สึกที่มีลักษณะเป็นนามธรรม เช่น ความปวด ความเครียด ความพึงพอใจ หรือระดับความเหนื่อยล้า ซึ่งไม่สามารถประเมินได้โดยตรง

ด้วยเหตุนี้ VAS จึงถูกนำมาใช้แพร่หลายในด้านการแพทย์ พยาบาล กายภาพบำบัด จิตวิทยา และการวิจัยด้านสุขภาพ เพื่อช่วยให้ผลลัพธ์การประเมินมีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้มากขึ้น

ความหมาย

VAS เป็นเครื่องมือวัดแบบง่าย ๆ ที่ใช้ในการวิจัยและการดูแลสุขภาพ เพื่อประเมินความรุนแรงของความรู้สึก มีลักษณะเป็นเส้นตรงความยาว 10 เซนติเมตร (100 มิลลิเมตร) โดยมีจุดปลายแต่ละด้านเป็นตัวแทนของระดับต่ำสุดและสูงสุดของสิ่งที่ต้องการวัด เช่น “ไม่มีอาการปวดเลย” ถึง “ปวดที่สุดเท่าที่เคยรู้สึก”

ผู้ถูกประเมินจะทำเครื่องหมายบนเส้นตามระดับความรู้สึกของตนเอง ช่วยให้สื่อสารสภาวะทางอารมณ์ของตนเองได้อย่างรวดเร็ว โดยสรุปความผันผวนไว้ในจุดเดียวบนมาตรวัด และผู้ประเมินจะวัดระยะห่างจากจุดเริ่มต้นเพื่อแปลงเป็นคะแนนเชิงตัวเลข

ความเป็นมา

VAS มีต้นกำเนิดมาจากสังคมศาสตร์ และได้รับความนิยมในด้านจิตวิทยา Aitken (1969) และ Zealley and Aitken (1969) เป็นกลุ่มแรกที่น่า VAS มาใช้ในการทางการแพทย์ โดยใช้ในการสร้างมาตรวัดอารมณ์แบบรายการเดียว นับตั้งแต่นั้นมา VAS ก็เป็นเครื่องมือวิจัยและทางคลินิกที่ใช้กันทั่วไปในด้านจิตวิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการวัดความเจ็บปวด

Patrick et al. (1973) เป็นกลุ่มแรกที่ใช้ VAS เพื่อหาคำสำหรับคำอธิบายสถานะสุขภาพสมมติ Priestman and Baum (1976) น่าจะเป็นกลุ่มแรกที่ใช้ VAS เพื่อประเมินคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยมะเร็ง

ประโยชน์

- การประเมินอาการที่วัดยาก: นำมาใช้บ่อยที่สุดสำหรับการประเมินความรุนแรงของความเจ็บปวด แต่ยังใช้สำหรับการประเมินความเหนื่อยล้า ความอยากอาหาร ความวิตกกังวล และอารมณ์ด้วย
- การติดตามอาการ: ช่วยติดตามความรุนแรงของอาการต่าง ๆ เช่น โรคข้ออักเสบ โรคภูมิแพ้ หรือความไม่สบายหลังการผ่าตัด
- การวิจัย: ใช้กันอย่างแพร่หลายในการทดลองทางคลินิกเพื่อวัดผลลัพธ์เชิงอัตวิสัยและผลกระทบของการรักษา มักใช้ในการประเมินสุขภาพของผู้ป่วยในการศึกษาแบบระยะยาว

VAS ถูกนำไปใช้ในหลายสาขา เช่น

- การประเมินสุขภาพกาย: ใช้ประเมินความปวด (Pain VAS) อาการคลื่นไส้ หรือระดับความเหนื่อยล้า
- การประเมินสุขภาพจิต: ประเมินระดับความเครียด ความวิตกกังวล หรือคุณภาพชีวิต
- ภาพภาพบำบัดและเวชศาสตร์ฟื้นฟู: ติดตามผลการรักษา เช่น ระดับความปวดหลังทำกายภาพ

วิธีการทำงาน

- เส้น: เส้นตรงยาว 100 มม. (10 ซม.) ที่มีคำอธิบายสุดขั้วอยู่ที่ปลายแต่ละด้าน เช่น “ไม่เจ็บปวด” และ “เจ็บปวดมากที่สุดเท่าที่จะจินตนาการได้”
- เครื่องหมาย: ผู้ป่วยทำเครื่องหมายลงบนเส้นตรงใดก็ได้ที่แสดงถึงความรู้สึกปัจจุบันของตนเองได้ดีที่สุด
- คะแนน: วัดระยะทางเป็นมิลลิเมตรจากปลาย “ไม่เจ็บปวด” เพื่อให้ได้คะแนน ซึ่งสะท้อนถึงความรุนแรงของความรู้สึก

ข้อดี

1. ใช้งานง่ายและรวดเร็ว: ผู้รับการประเมินสามารถแสดงระดับความรู้สึกของตนเองได้โดยไม่ต้องเลือกตัวเลขจากตัวเลือกใด ๆ ใช้เวลาน้อย
2. ใช้งานได้หลากหลาย: นอกจากใช้ประเมินอาการความเจ็บปวดได้ ยังใช้สำหรับการประเมินความเหนื่อยล้า ความอยากอาหาร ความวิตกกังวล และอารมณ์ด้วย
3. ความละเอียดสูง: การวัดเป็นหน่วยมิลลิเมตรช่วยให้แยกแยะความแตกต่างเล็กน้อยได้ดีกว่ามาตราส่วนแบบ Likert หรือแบบตัวเลข (เช่น 0-10)
4. ความเที่ยงตรงสูง: การไม่ใช้ตัวเลขบนเส้นช่วยลดอคติจากผู้ประเมินและผู้รับการประเมิน
5. ไวต่อการเปลี่ยนแปลง: แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยในประสบการณ์ของบุคคล เหมาะสมสำหรับการติดตามผล เช่น การประเมินความปวดก่อนและหลังการรักษา

ข้อจำกัด

1. ความเข้าใจ: เด็กเล็กหรือผู้ป่วยบางรายอาจมีปัญหาในการทำความเข้าใจแนวคิดของเส้นต่อเนื่อง
2. ความสามารถในการใช้งานในกลุ่มประชากรเฉพาะ: เด็กเล็ก ผู้สูงอายุ และผู้ป่วยที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หรือทางร่างกาย อาจพบว่ายากที่จะทำเครื่องหมายที่แม่นยำบนเส้น ทำให้ได้คำตอบที่ไม่น่าเชื่อถือ
3. การวัด: การวัดอาจมีข้อผิดพลาดเล็กน้อย การวัดต้องใช้เครื่องมือที่แม่นยำ เช่น ไม้บรรทัดหรือโปรแกรมดิจิทัล
4. ความคลาดเคลื่อน: อาจเกิดความคลาดเคลื่อนในการตีความหากไม่มีการให้คำอธิบายที่ชัดเจน
5. การเปรียบเทียบ: อาจมีความคลุมเครือ ไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้ในระหว่างประชากรต่างๆ

บทสรุป

มาตรวัดแบบอนาล็อกเชิงภาพ VAS (Visual Analog Scale) เป็นเครื่องมือประเมินเชิงปริมาณที่มีความยืดหยุ่น ใช้งานง่าย และให้ผลลัพธ์ที่ละเอียด แม่นยำ เหมาะสำหรับการประเมินความรู้สึกในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความปวด และปัจจัยด้านสุขภาพจิต ทำให้ VAS ยังคงเป็นหนึ่งในเครื่องมือมาตรฐานที่ถูกใช้อย่างแพร่หลายในงานวิจัยและการปฏิบัติทางคลินิก

เอกสารอ้างอิง

วิมลวรรณ ปัญญาอ่อน, โชษิตา ภาวสุทธิไพศิฐ และรัตนศักดิ์ สันติธาดากุล (2561). รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแบบประเมินภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: ปิยะนันทน์ พับลิชชิ่ง.

Koo, M., Yang, S. W. (2025). Visual Analogue Scale. Encyclopedia, 5: 190.

Krabbe, P. F. M. (2017). Constructs and scales. In Krabbe P. F. M. (Ed.), The measurement of health and health status. (pp. 67–89). Academic Press.

Wewers, M. E., & Lowe, N. K. (1990). A critical review of visual analogue scales in the measurement of clinical phenomena.

Res Nurs Health, 13(4): 227–236.

บทความทั้งหมดยินดีให้นำไป เผยแพร่เพื่อความรู้ได้ โดยกรุณาอ้างอิงแหล่งที่มา

ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา. (2569). **มาตรวัดแบบอนาล็อกเชิงภาพ VAS**. จาก

<https://www.happyhomeclinic.com/screen31-vas.html>

(บทความต้นฉบับ: มกราคม 2569)